

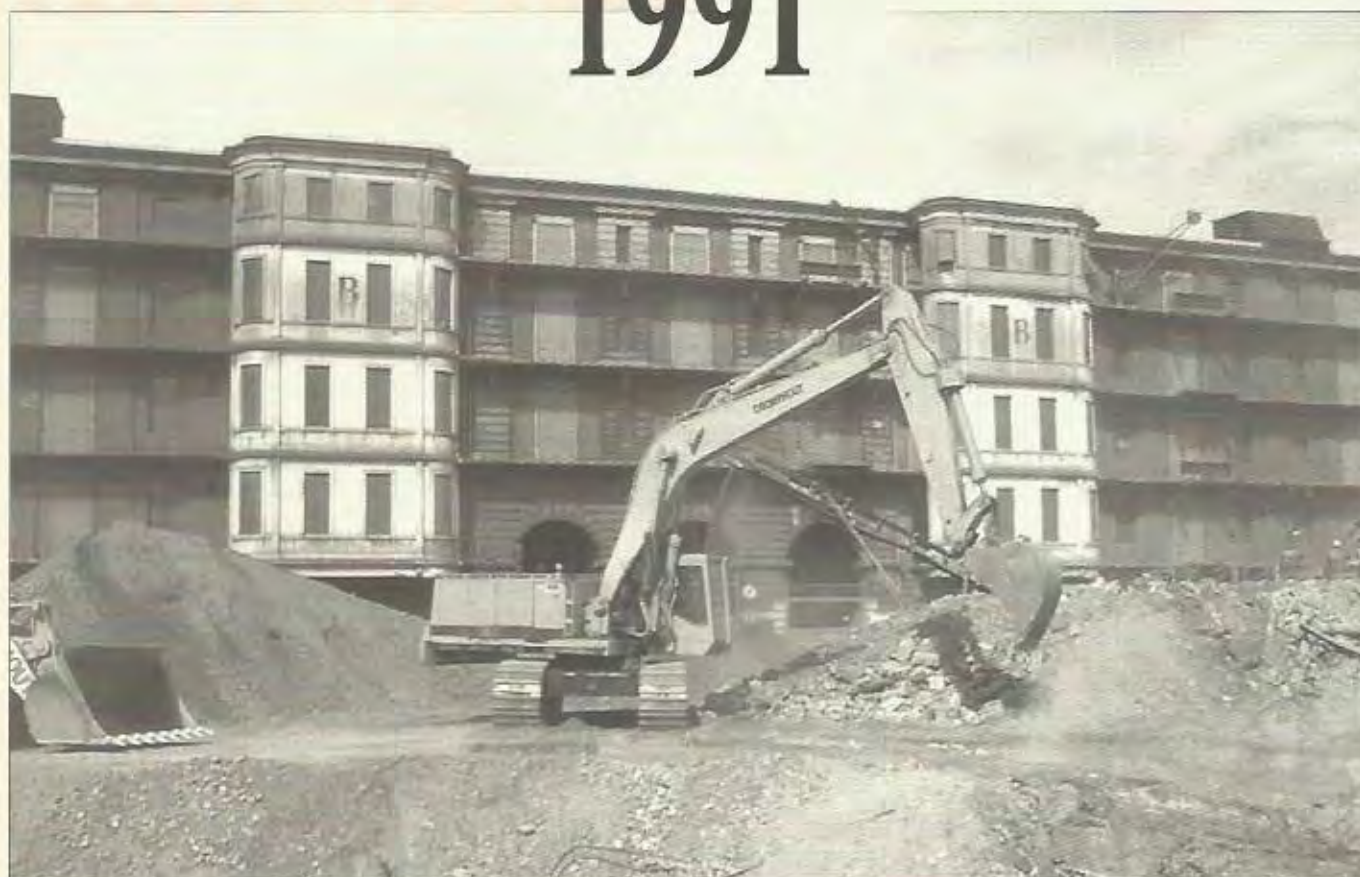
31 JANUARI 1991 NR. 20

INDUSTRIEEL ERFGOED IN VLAANDEREN

AFGIFTEKANTOOR: 8501 BISSEGEN

De VVIA wenst iedereen een actief
en succesvol industrieel-archeologisch

1991

Verschijnt 5 x per jaar in de maanden januari, maart, mei, september en november.

VLAAMSE VERENIGING VOOR INDUSTRIELE ARCHEOLOGIE VZW

Postbus 30 - 9000 Gent - 12

Verantwoordelijke uitgever: Adriaan Linters - Bissegenplaats 6 - 8501 Bissegem

KOLOFON

Industrieel Erfgoed in Vlaanderen is een nieuwsbrief uitgegeven door de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie vzw, postbus 30, 9000 Gent 12.

De teksten van dit nummer zijn afkomstig van J. De Gelas, E. Derycke, A. Linters, H. Van Royen, I. Van Wegens, L. Verbeeck, L. Wante Eindredactie van dit nummer A. Linters en L. Wante

Deze nieuwsbrief wordt uitgegeven met de steun van het weekblad

VRAAG & AANBOD

INHOUD

Editoriaal	p. 2
De Navelstaander	p. 3
Patrimoniumboot	p. 4
Open monumentendag	p. 5

KORT NIEUWS

PROVINCIE ANTWERPEN	p. 6
Boom	
PROVINCIE BRABANT	p. 6
Schepdaal	
Mazenzele	
PROVINCIE LIMBURG	p. 7
Het vervolg	
PROVINCIE OOST-VLAANDEREN	p. 8
IJsofmolen	
Slopers Alsberghe-Van Oost	
Geraardsbergen	
Lokeren	
Oudenaarde	
Zonnegem	
PROVINCIE WEST-VLAANDEREN	p. 10
Alveringem	
Brugge	
Kortrijk	
Izegem	
Veurne	
ZOEKERTJES	p. 12
BUITENLAND	
Groot-Brittannië	p. 13
- Vuurioren Dover	
- Kew Bridge	
Spanje	p. 13
TENTOONSTELLINGEN	p. 14
VERSCHEENEN	p. 15
KALENDER	p. 16

EDITORIAAL

In de uitbouw van de Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie zit een duidelijke groei, o.m. van de beduimelde gestencileerde nieuwsbrief 'VVIA-Berichten' die in 1978 aan een klein aantal leden en sympathisanten gezonden werd, tot de huidige nieuwe versie die naar zo'n zeshonderd leden, bibliotheken, bevriende organisaties en een hele schare van sympathisanten vertrekt.

De studie en het behoud van het industrieel en technologisch erfgoed winnen in Vlaanderen aan belangstelling.

Twee enquêtes die in 1989-90 uitgevoerd werden tonen waar wij staan. Uit het onderzoek van Belgica Nostra over de houding van de Belgen t.o.v. het behoud van monumenten, blijkt dat zo'n 90% van de bevolking gewonnen is voor behoud van kerken en kastelen, tegen 31% voor het behoud van oude fabrieken (slechts 12% sprak zich voor restauratie uit). 55% antwoordde kort en bondig 'afbreken' en 9% 'wist het niet'. Wij vinden zulks nog niet zo'n slecht resultaat. In 1978 toen de VVIA opgericht werd had maar een marginale minderheid ooit van 'industriële archeologie' gehoord, riep men bijna de mannen met de witte jassen als je het waagde om over het behoud van oude fabrieken te praten, en was ongetwijfeld meer dan 90% van de bevolking gewonnen voor radicale afbraak.

Naast dit onderzoek kunnen we een enquête leggen die verricht werd bij personen en groepen die uitstappen per bus boekten: hier kwam het industrieel erfgoed als één van de meest uitgesproken vragen naar voor (staat op de derde plaats in de top-10 van de thema's) en als één van de belangrijkste mogelijke groei-thema's, niet alleen voor vormingstoerisme.

Met enquêtes kun je natuurlijk alles aantonen. De toeloop van bezoekers in de industriële sites die tijdens de Open Monumentendag opengesteld werden, geven echter óók een belangrijke indicatie, evenals het enthousiasme waarmee overal in Vlaanderen lokale vrijwilligers zich voor het thema inzetten.

Dit zet je aan het nadenken over de wijze waarop verdergewerkt kan worden.

Voor de VVIA houdt zulks in dat wij in de loop van 1991 en volgende jaren verder zullen bouwen aan de ingeslagen weg, en aan de sterkten die wij hebben: o.m. stimuleren en begeleiding van lokale groepen, opleiding en vorming van geïnteresseerden en kaders, het verschaffen van informatie, de uitbouw van ons studie- en documentatiecentrum in Ronse, het vertegenwoordigen van de industrieel-archeologische beweging in Vlaanderen naar de overheid en naar het buitenland, ...

De evolutie sedert 1978 is duidelijk. De VVIA evolueerde van een kleine marginale groep, naar een respectabele organisatie die banden onderhoudt met andere organisaties in binnen- en buitenland, en die meer en meer door de Vlaamse overheden (op alle beleidsniveaus) als een gesprekspartner geaccepteerd wordt.

De VVIA zal zich in de loop van de volgende jaren daarom nog meer dan vroeger als 'partner' opstellen:

- naar de lokale groepen, die op de steun en de ervaring van de VVIA kunnen beroep doen;

- naar de overheid en de verschillende beleidsniveaus, die meer en meer beroep doet op de know how en de contacten van de VVIA en waarvan het beleid best in evenwicht met de vrijwilligerswerking verloopt, en aan wie wij voortaan een forum in deze nieuwsbrief zullen bieden;

- naar het bedrijfsleven en de sociale partners, met wie gezamenlijke projecten - in beider voordeel - kunnen opgezet worden.

De uitgave van deze nieuwsbrief in samenwerking met VRAAG & AANBOD, op de praktijk gericht weekblad voor de industriële KMO (Kluwer Editorial) is daarvan één - en dankbaar - voorbeeld.

A. Linters
voorzitter

DE NAVELSTAARDER

Erik DERYCKE,
Staatssecretaris voor Wetenschapsbeleid

Als ik aanvaard heb om in de Wies Andersen-show te spelen ten bate van de Stoomstichting, dan was dat uit sympathie, omdat het wezenlijk belang van dit soort initiatieven schromelijk wordt onderschat.

In Vlaanderen bestaat helaas geen cultuur van popularisering van wetenschap en techniek. Wij beschikken niet over een Science Museum of een La Vilette. Dergelijke mastodontprojecten hoeven we in ons kleine Vlaanderen wellicht niet over te doen of na te apen, maar we zijn evenmin gebaat met tientallen en nog eens tientallen versnipperde initiatieven. De overheid heeft daar tot nu toe evenmin belangstelling voor getoond, toch niet op een systematische, overkoepelende en gestructureerde wijze.

In een zekere zin mogen we nog blij zijn dat 'de basis' het heft in handen heeft genomen, ook al lijden veel initiatieven aan tekortkomingen die eigen zijn aan amateurisme, onderbezetting en isolement.

In een rapport aan de regering, adviseerde de Nationale Raad voor Wetenschapsbeleid in 1984 "de nodige initiatieven te nemen om een verspreiding van de wetenschappelijke en technologische cultuur bij het grote publiek te bevorderen".

Het gemak waarmee die wetenschappelijke en technologische cultuur wordt genoegeerd, blijft mij verbazen omdat wetenschap en technologie sinds een paar eeuwen gewoon fundamenten van onze samenleving zijn. Vooreerst is het voor iedereen duidelijk dat heel onze samenleving op wetenschap en technologie draait. Ons economisch concurrentievoordeel is precies daarop gebaseerd.

En verder moet het ook duidelijk zijn, maar dit aspect is minder goed doorgedrongen, dat ook onze culturele

samenleving in engere zin door wetenschap en technologie beïnvloed wordt. Ons denken is wetenschappelijk denken. Ons handelen en onze sociale omgang zijn technologisch beïnvloed, dank maar aan de manier waarop wij met elkaar communiceren en informatie overbrengen. Onze sociale omgang zit in dat technologisch vaarwater en lijkt daarom nog zo weinig op die van vroeger.

Dat wil natuurlijk niet zeggen dat de technologie het wint van de mens. Technologie is *des mensen* en dus bepaalt de mens zelf de mate waarin hij zich door technologie laat beïnvloeden of leiden.

Toch schuilt hierin een democratisch gevaar: de ontwikkeling van wetenschap en technologie staat niet onder iedereens controle en het is evenmin een gemeenschappelijk initiatief dat vorm heeft gekregen na ruime consultatie van de burgers. De massa wordt beïnvloed door veranderingen die door een minderheid op gang worden gebracht. Welnu, een beter begrip van wetenschap en technologie bij een ruimer publiek zou ervoor kunnen zorgen dat de persoonlijke en democratische betrokkenheid vergroot, a fortiori de controle. Ook moeten we meer technology assessment inlassen, dit wil zeggen: vroeg genoeg inschatten welke de maatschappelijke en technologische keuzes zullen zijn. In die zin kunnen we de eerste en tweede industriële revolutie beter niet overdoen.

Meer specifiek wat de techniek en de industriële archeologie aangaat, lijken we bezeten door de drang om het verleden uit te wissen en de techniek te ontdoen van de maatschappelijke context waarin ze geboren werd. Daardoor moffelen we gelijk een deel van onze geschiedenis en dus van ons geweten en geheugen weg. Geschiedenis moet ons helpen ons *huidig* geweten te vormen. Wij kijken enkel naar de toekomst, maar vergeten dat wij ook door het verleden worden gevormd.

De tegenovergestelde houding, namelijk heete bewondering voor de Wonderen der Techniek, leidt tot eenzelfde resultaat. De techniek wordt herleid tot de machine en de machine tot een reeks mechanische of elektronische ingenieurstechnieken. Ook door deze reductie lichten we de techniek uit de

maatschappelijke context.

Het gebrek aan popularisering en de twee reductionistische zienswijzen, leiden tot een samenleving van *le non-savoir*, wat minstens paradoxaal - en zelfs schizofreen - is in een samenleving die op kennis draait.

Het lijkt heel sterk op de houding van de navelstaarder die uiteindelijk zijn navel als een aparte, buiten hemzelf staande entiteit beschouwt en zowel zichzelf als zijn navel navenant behandelt.

Om deze tendens tegen te gaan zijn professioneel ondersteunde verenigingen als VVIA noodzakelijk. Wij hopen op termijn een Stichting voor Wetenschapsvoorlichting te kunnen oprichten die een aantal mankementen moet kunnen wegwerken.

Ik ben ervan overtuigd dat de VVIA in deze discussie de weg zal blijven wijzen.

Erik Derycke (Waregem, 28.10.49) is licentiaat in de rechten en werd begin 1990 Staatssecretaris van Wetenschapsbeleid. Hij is daarnaast onder andere ook lid van de Interministeriële Conferentie Wetenschapsbeleid en van het ministerieel comité voor Wetenschapsbeleid en Onderwijs. Het Staatssecretariaat voor Wetenschapsbeleid is gevestigd op de Galilleilaan 5, 10de verd., 1030 Brussel

ERFGOED OP ZICHT...

In 1990 hernam de Koning Boudewijnstichting het initiatief om rond het thema 'erfgoed' een aantal jongeren op een boot samen te brengen. Nieuw was evenwel dat nu geopteerd werd voor een uitwisseling tussen 10 Belgische jongeren en 10 vrijwilligers van de 'National Trust for Scotland'. De ontmoetingen in België vonden van 11 tot 19 juli plaats, het tweede gedeelte - in Schotland - van 26 augustus tot 20 september. Eerste bedoeling van dit projekt was de jongeren te sensibiliseren voor het industrieel erfgoed en de werkmethoden in België en Schotland met mekaar te confronteren. Het programma in Vlaanderen werd voorbereid en begeleid door de V.V.I.A.

Hoewel de eerste morgen in Brugge werd halt gehouden voor een meer toeristische rondleiding, stond dus voornamelijk het industrieel patrimonium in de kijker. Eerder op de morgen was wel even gestopt bij het jongste VVIA-projects, m.n. de verlaten creosoteer-installatie langs de vaart Oostende-Brugge. In een wat desolaat landschap van afbraakpuin en woekerende planten stelde zich meteen de vraag van de redding van dit kompleks en naar de konkrete organisatie van het beheer. Fundamentele vragen waarvoor een pasklaar antwoord niet meteen voorhanden is.

Na de middag ging het richting Baasrode: een vrij smalle slingerweg langsheen de Schelde, de gemeente, het scheepvaartmuseum en de oude scheepswerven. Wegens de ongunstige conjunctuur in de binnenscheepvaart liggen de werven sinds enkele jaren stil en verlaten. Het museum voor de scheepvaart op de Schelde, ondergebracht in een aanpalend woonhuis, en de werven worden echter bedreigd door de verbreding en de rechttrekking van de provinciale baan. Moet hier een installatie, die decennia lang de broodwinning van de lokale bevolking was, de plaats ruimen voor Koning Auto? In een tijd dat de Gemeenschapsminister van Openbare Werken met de idee speelt om de wagen te versmallen, moet er toch een alternatief mogelijk zijn. Opmerkelijk was evenwel dat er politieke belangstelling was voor het bezoek van de Patrimoniumboot. Het is in ieder geval de vurige hoop van de deelnemers dat men

binnen de kortste keren zal inzien dat met de verdwijning van het museum en de dokken, die nu nog de lome stinkende Schelde afwezig aangafen, Vlaanderen eens te meer een waardevol stukje industrieel verleden armer wordt. Met een stoomtreintje, beheerd door de 'Belgische Vrienden van de Stoomlokomotief', spoorde de groep dan van Baasrode naar Puurs. Even later, aan de brug van Willebroek en in de schaduw van de reeds half gestloopte oude papierfabriek De Nacyer, stapte men aan boord van de 'Peterborough', een omgebouwd binnenschip toebehorend aan de 'Compagnie du Canal du Centre'.

Op de tweede dag werd ter hoogte van Boom aangemoerd voor een bezoek aan het 'Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen'. Ook dit projekt bleek op dat ogenblik bedreigd, zij het omwille van onenigheid tussen de erfgenamen. Naar verwacht werd zouden de terreinen in het najaar openbaar verkocht worden. Konkreet betekent dit dat het EMABB, wil de site overleven, op relatief korte termijn over heel wat geld dient te beschikken. Politiekers bleven ditmaal afwezig en gaven aldus hun onbeslisbaarheid te kennen. Welk beleid voert men toch in het land waarvan men zegt dat iedereen er met een baksteen in de maag geboren wordt? Baasrode, de papierfabriek te Willebroek, en de site 'Frateur' in Boom: het waren helaas geen alleenstaande gevallen. De vaak desolate aanblik van de vele leegstaande of in afbraak zijnde fabrieken langs de oevers van de waterlopen

stelde het beleid t.a.v. het patrimonium menigmaal in vraag. Toch is nog niet alles verloren. Op de tocht leerden de deelnemers ook een aantal interessante en hoopgevende realisaties kennen. Zo blies de theatervoorstelling door het BEWTH, het bewegingstheater uit Amsterdam, voor één avond het oude stapelhuis St.-Felix aan het Willemdok op een verrassende wijze nieuw leven in. Aan de hand van een auteur architectuur ontdekken en zonder veel woorden toch alle functies, hoeken en gaten voelen doordringen, was een unieke ervaring. De eerder op de dag bekeken 'Zwanenzang van de Entrepot', een in de

haast gemaakte diamontage van één van de Nederlandstalige deelnemers, stak hiertegen schril af. Maar uit beiden valt iets te leren: de mogelijkheden van onze oude industriële gebouwen worden al te vaak onderschat, voor zover zij al een waarde toebedeeld krijgen.

In Turnhout, de stad waar de speelkaart troef is, vond een ontvangst plaats in het Nationaal Museum van de Speelkaart - tijdelijk ondergebracht in een hagelwitte fabrieksruiimte. Enige aktiviteit (o.m. van werkende personen) zou hier niet storen, maar opmerkelijk is dat het stadsbestuur zich in Turnhout reeds bewust is van de blijvende waarde van de traditionele lokale nijverheid in de hedendaagse leefcultuur.

Vervolgens ging het richting Beringen, eermaals samen met de andere steenkoolmijnen de levensader van Limburg. De exploitatie is er stilgevalen. Wil men de mijngebouwen bewaren, dan moet

heel gauw een nieuwe en rendabele bestemming voor de leegstaande mijninstallaties gevonden worden. De omvang ervan in beschouwing nemend, is dit in elk geval geen eenvoudige opdracht, zeker nu de verantwoordelijke beleidsmensen in Limburg elke herinnering aan het bestaan van de mijnen het liefst zo snel mogelijk zien verdwijnen. Men moet zich evenwel realiseren dat met een mogelijke sloping van de mijn, Beringen - een gemeente die geheel in functie van de steenkoolwinning gegroeid is - haar bijzonder karakter zal verliezen.

Een route-brochure van de VVIA heeft als titel 'Jenever en Steenkool'. Daarom spoelde het 'witte drupke' s'avonds in Hasselt alle sombere stemmingen weer weg. Het Nationaal Jenevermuseum is een prachtig voorbeeld qua conservatie, renovatie en hergebruik van een oud industrieel kompleks en qua integratie binnen de stad. Mogelijk ontbreekt alleen nog de geur van de oude stokerij. Op zondag trok de Patrimoniumboot verder naar het mergelgebied, waar de ontginning steeds uitsluitend voor lokaal gebruik is gebeurd. De natuursteen is nog onder vele vormen in de stroek zichtbaar. De combinatie van een wandeling, een bezoek aan het kleine plaatselijke mergelmuseum en een afdaling in één van de steengroeven in Zichen-Zussen-Bolder gaf een duidelijk beeld van de werkelijke betekenis van de vroegere plattelandnijverheid.

Wat de deelnemers op dit eerste deel

van het traject te zien kregen was uiteraard slechts een greep uit Vlaanderens industrieel verleden. Samen met de ervaringen van vorig jaar en de campagnes rond ons industrieel erfgoed, maakten die enkele dagen opnieuw duidelijk dat er nog veel te doen staat. Een duidelijk beeld en een efficiëntere organisatie van vrijwilligers is nodig, willen we voorkomen dat binnen afzienbare tijd nog enkel film- en fotomateriaal kan getoond worden van wat hier ooit gerealiseerd werd. Een wezenlijke uitdaging voor een Vlaanderen waar 'handen tekort' zijn.

Het oversteken van de taalgrens leerde de groep echter vrij vlug dat het in Wallonië niet veel beter gesteld is met het (industriële) patrimonium. In vergelijking met Vlaanderen was er opvallend weinig belangstelling voor het bootproject, zowel vanwege de asbl 'Patrimoine Industriel Wallonie-Bruxelles' als vanwege de politieke verantwoordelijken. Het zwarte goud dat gedolven werd in Limburg was ooit ook de broodwinning van Wallonië. In Blegny-Trembleur staat het 'museum' van deze mijnijverheid: een kleine pittoreske mijn verloren temidden van een pretpark. Betreurenswaardig is de overwaardering van het attractie- en restauratie- (in de betekenis van 'eten en drinken...') aspect ten koste van de museologische en historische waarde van de site.

De Maas verder opklimmend zagen we nog vaak de reeds eerder opgemerkte trieste aanblik van lege en vervallende

bedrijfsruimten, smekend om een nieuwe bestemming. Toen de boot voorbij Hoei kwam, werd halt gehouden voor een bezoek aan het hydraulisch systeem van het kasteel van Modave en aan de ijskelders van het kasteel van Ochain. Het verschil tussen een project dat over de nodige gelden beschikt en een project dat het met heel wat minder financiële middelen moet doen, was hier markant. De laatste dag stond een bezoek aan een nog werkzaam bedrijf van refractaire stenen op het programma. Interessant was dat het de mogelijkheid bood een vergelijking te maken met de werkmethode in de Rupelstreek.

De Peterborough vaarde nadien nog verder tot in Namen, waar 's avonds de reis werd afgesloten.

De Koning Boudewijnstichting heeft met deze organisatie een positieve stap gezet naar de bewustmaking van 20 jongeren voor het erfgoed. Uit de reacties van de Schotse deelnemers, en de dia- en filmmontage die zij tijdens de tocht aanboden, kwam naar voor dat wij qua belangstelling voor het industrieel patrimonium een stapje voorstaan op de Schotse Trust. Anderzijds is gebleken dat een afgelijnd en taalgrensoverschrijdend beleid inzake de conservatie van het erfgoed heel dringend is. Wanneer zal men bij ons het inzicht en de moed vinden om een duidelijke optie te nemen voor de toekomst?

(JDG-IJV)

OPEN MONUMENTENDAG

opnieuw een succes!

Op zondag 9 september openden 900 monumenten in Vlaanderen, verspreid over 196 gemeenten, hun deuren voor het ruime publiek.

60 bedrijfsgebouwen en 65 molens in Vlaanderen werden open gesteld, een meer dan ruime score (althoewel 210 kerken de hoofdvoel afgeschoten). De industrieel-archeologische gebouwen kregen een meer dan behoorlijke toeloop te verwerken: het bezoekers-aantal lag nergens onder de 500, en de steenkoolmijn en cité van Beringen werden door meer dan 10.000 bezoekers - waaronder veel Nederlanders - letterlijk overrompeld.

De oproep om in het kader van de

Campagne Industrieel Erfgoed Vlaanderen speciale aandacht te besteden aan het industrieel en technologisch erfgoed had dus resultaten. Het valt wel op dat een aantal gemeenten die over een belangrijk industrieel erfgoed beschikken (w.o. Gent en Kortrijk) niet op de oproep van de Campagne inspeelden. Volgende keer verwachten we van hen beter!

Omwille van het grote aantal sites dat opengesteld werd, en plaatsgebrek in dit nummer, verschijnt een uitgebreid overzicht van de Monumentendag 1990 in ons maart-nummer.

Intussen wordt reeds een volgende uitgave van de Open Monumentendag, op 15 september c.k. aangekondigd. 80% van de gemeenten die in 1990 meewerkten zegden reeds hun mede-

werking voor 1991 toe, en enkele gemeenten zullen opnieuw de industrieel-archeologische troef uitspelen. Zoals in 1989 en 1990 zal de VVIA de plaatselijke monumentencomités die industrieel-archeologische sites willen openstellen, terzijde staan.

Onze leden raden wij aan om zo spoedig mogelijk met het plaatselijk comité van de OMD contact op te nemen - of: indien in hun gemeente nog geen OMD-comité bestaat er één (helpen) op te richten. De adressen van de OMD-comités en nadere informatie over de OMD 1991 kunnen bij de VVIA verkregen worden, of bij het sekretariaat van de Open Monumentendag, p/a Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, 1000 Brussel - tel. 02/5111840 of fax. 02/5115221.

PROVINCIE ANTWERPEN

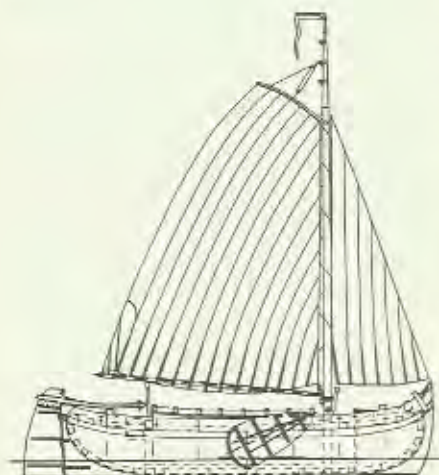
BOOM: Steenschuit

'De Steenschuit' is een project dat begin 1990 door PRISO-Antwerpen (Provinciaal Instituut voor Samenlevingsopbouw) met twee bedoelingen gelanceerd werd. Ten eerste wil het een opleidingsproject zijn voor ongeschoolde werklozen, ten tweede wil men - eens het schip klaar is - er ook effectief mee gaan varen, en aldus het riviertoeisme op de Rupel stimuleren. Op die manier kunnen een sociaal en een toeristisch-ekonomisch project gekoppeld worden aan de revitalisering van een aantal oudere technieken.

Het is echter duidelijk dat het budget van het opbouwwerk ontoereikend is voor zo'n initiatief. Daarom ging PRISO zowat overal voor (financiële en andere) steun aankloppen. Bij de gemeentebesturen van Hemiksem, Schelle, Niel en Boom ving men bot. Enkel Rumst zegde een bedrag van 100.000 frank toe uit het fonds Van Den Bossche. Intussen verdedigt de Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij het dossier in het kader van het impulsgebied Rupelstreek. Het Provinciebestuur van Antwerpen dat een speciale pot heeft voor kleinschalige tewerkstellingsinitiatieven beloofde 60.000 frank.

Intussen liet het bedrijfsleven zich niet onbetuigd. Steun komt o.m. van de jachtenbouwer Vennekens en zeilenmaker Wittewrongel uit Blankenberghe. Ook de scheepswerf Boel zegde materiële en personele steun toe.

Wie wil steunen met fiscaal aftrekbare giften of door andere sponsoring kan contact opnemen met Eddy Stuer, Vrijheidsstraat 20, Niel, tel. 03/8444578. De werf kan je bezoeken op Hock 76 te Boom.

Baksteenmuseum

Ecomuseum en Archief van de Boomse Baksteen, een v.z.w. die haar werking in de Rupelstreek sinds 1985 uitbouwde tot een waardevolle benadering van het industrieel erfgoed in de streek, heeft sinds jaren haar aandacht gevestigd op het behoud van de steenbakkerij Frateur op Noeveren te Boom. Deze site is ondertussen beschermd als monument en werd opgenomen in de dorpsgezichten Noeveren.

Tot 1986 was voormalig steenbakker en mede-oprichter van de vereniging, Paul Frateur, voorzitter van de groep en was er meer duidelijkheid rond de toekomst van de site. Na zijn overlijden in augustus '86 werd het ecomuseum ingehuldigd tot het museum P. Frateur als nagedachtenis aan de steenbakkersfamilie Frateur.

Ondertussen is er heel wat gewijzigd. De onopgeloste nalatenschap van P. Frateur brengt de toekomst van het site in gedrang. De onverdeeldheid onder de erfgenamen belemmert de aanvang van de restauratie van de site, die door EMABB wil gedragen worden. Ondertussen in het '5 voor 12' omdat de toestand van het erfgoed elk dag verslechtert.

Anderzijds is EMABB vzw niet meer de enige organisatie die zich inlaat met een steenbakkerijmuseum in de streek. Hoe dit mogelijk is op deze beperkte oppervlakte is een andere vraag, het wordt dan ook verwarrend om deze drie initiatieven uit elkaar te houden.

Om zowel een onderscheid te maken met de werking van de vereniging EMABB als om een meer duidelijke omschrijving te geven van het museum, is het de bedoeling om vanaf 1991 de site Frateur als *Het Booms Baksteenmuseum* in te huldigen. Met deze geografische situering tracht de vereniging ook tegemoet te komen aan de samenwerking met het gemeentebestuur van Boom.

De vereniging hoopt in ieder geval op een belovend werkjaar 1991 voor een site met een internationale waarde. Een concrete datum van inhuldiging moet nog vastgelegd worden, maar is voorzien in de loop van het voorjaar '91.

EMABB vzw gaat dan ook met veel hoop het nieuwe werkjaar tegemoet.

(IV)

PROVINCIE BRABANT

SCHEPDAAL:

Buurtspoorwegmuseum

In nr. 18 van deze nieuwsbrief gaven wij reeds een uitgebreid overzicht van de problemen die rond dit sympathiek museum bestaan. Intussen is het duidelijk dat de verzameling niet naar Bokrijk zal verhuizen, wel verdwijnt een deel ervan - in het kader van de splitsing van de vroegere Nationale Maatschappij van Buurtspoorwegen (NMVB) - naar Wallonië. Dit werd ons bevestigd in een brief die wij van Gemeenschapsminister Sauwens ontvingen (13.12.1990): *'Met betrekking tot het Vlaams historisch rolleuil materieel ben ik uiteraard akkoord om dit zo intact mogelijk in Vlaanderen te bewaren. Na de officialisering van de opsplitsing van de NMVB heeft de SRWT (Société Régionale Wallonne de Transport) het recht het aan Wallonië toegekend materieel dat in het Buurtspoorwegmuseum te Schepdaal staat op te eisen en onder te brengen in Waalse musea of museumlijnen'.*

Intussen vonden op het kabinet van de Gemeenschapminister een aantal bijeenkomsten plaats om na te gaan op welke wijze het Buurtspoorwegmuseum in Schepdaal het best kan gestructureerd worden na de opsplitsing van de NMVB per 1.1.1990. De VVIA werd voor deze vergaderingen uitgenodigd en zal ook participeren in de nieuwe beheersstructuur die tot stand moet gebracht worden.

Wij houden onze leden verder op de hoogte.

MAZENZELE: afbraak maalderij

Aan de Steenweg 34 te Mazenzele (deelgemeente Opwijk) werd tussen 8 en 10 augustus een oude maalderij (ca jaren 1920) afgebroken. De maalinstallatie werd afgevoerd door de firma Marc Osselaer. Zijn er leden uit deze Brabantse regio die meer gegevens over deze maalderij kunnen bezorgen?

(IVR)

PROVINCIE LIMBURG

Voor de Limburgse steenkoolmijnen groeien langzaam de plaatselijke initiatieven, maar van officiële kant blijft het huilen met de pet op! In Waterschei blijkt nu toch geen plaats voor de schachtbokken in het ERC-park, voor de meeste gebouwen van Winterslag - inclusief de kolenwasserij, de grootste zelfdragende metaalkonstruktie in Vlaanderen - werd een slopingsvergunning afgeleverd en als u dit leest zullen de slopers volop bezig zijn. In Eisden ging bijna alles tegen de grond en het gemeentebestuur van Maasmechelen tracht nu hardnekkig en tegen beter weten in nog een slopingsvergunning door te drukken voor de hoofdgebouwen en de unieke betonnen schachtbokken.

Van de beloofde beschermingen is intussen weinig merkbaar en wij vrezen dat ook de beloofde museumprojecten in de gekende diepvriezers terecht kwamen.

Eisden: de bediende betonnen schachtbok (foto PMIE)

Winterslag: de tot sloping veroordeelde kolenwasserij (foto PMIE)

ZOLDER: Het Vervolg

Door een vijftal initiatiefnemers - die reeds geruime tijd bij de mijngeschiedenis betrokken zijn - werd de vzw 'Het Vervolg' opgericht als 'dokumentatie- en projectcentrum voor de Limburgse mijnstreek'. De doelstellingen van deze vzw luiden:

- het bewaren van de sociale geschiedenis en het industrieel erfgoed van de mijnstreek;
- het stimuleren en organiseren van sociale en culturele projecten die de streek-eigenheid en ontwikkeling ten goede komen;
- het uitbouwen van een toeristisch-educatief aanbod;
- het doen aan toekomstverkenning.

Volgens 'Het Vervolg' moet over de sociale geschiedenis van de mijnstreek een grondig en bruikbaar informatiebestand uitgebouwd worden: alle mogelijk geschreven en audiovisueel materiaal moet verzameld worden, er moet een inventaris gemaakt worden van publieke en private mijnbouw- en mijnstreek-kollekties, en moet de mondelinge geschiedenis geregistreerd worden. De vzw bracht zelf reeds een uitgebreid archief samen, dat de basis kan worden van zo'n documentatiecentrum.

Daarnaast wil de vzw tal van activiteiten ontplooiën om het bewustzijn van de streek terug op te bouwen, zoals door de organisatie van discussies over de herbestemming van de mijnterreinen.

'Het Vervolg' stelt echter dat het bestaan - op zich - van een museum of

van een documentatiecentrum wel zinvol is, maar dat de historische bagage maar echt belangrijk wordt als ze tot leven komt voor mensen in het hier-en-nu. "Belangrijke troeven in het cultureel erfgoed van de mijnstreek zijn enerzijds de toeristische aantrekkingskracht ervan en anderzijds de onuitputtelijke educatieve waarde van 'het verhaal van de mijnstreek'. Een educatieve waarde zowel voor de huidige en de toekomstige generaties van de streek zelf, als voor de potentiële bezoekers". Het hoeft geen uitleg dat volgens de vzw Het Vervolg hiermee een ander soort toerisme bedoeld wordt dan het massatoerisme en de grootconsumptie. Konkreet dienen een aantal programma's van streekverkenning verder ontwikkeld te worden. De bezoeken of routes kunnen gekombineerd worden met bezoeken aan de mijnterreinen, tentoonstellingen, audio-visuele voorstellingen, voordrachten, ontmoetingen met bewoners en (ex-)mijnwerkers.

Tenslotte bedoelt de vzw met het gehanteerde begrip 'toekomstverkenning' dat heel wat actuele en toekomstige problemen in de mijnstreek sterk verband houden met de eigenheid van de streek. Een mogelijke opdracht voor de vzw Het Vervolg is het bieden van een forum voor het ontwikkelen van oplossingsscenario's voor deze streekgebonden problemen. Zo benadert men nu de herbestemming van de mijnterreinen, omdat in de discussies die tot op heden gevoerd werden weinig ruimte was voor creatieve ideeën.

OOST- VLAANDEREN GENT: Slopers veroordeeld

Op 23 oktober 1981 werden het ketelhuis, het machiniehuis en de 'Vandekerchove'-stoommachine van de voormalige textielabriek Alsberghe-Van Oost aan de Drongensteenweg te Gent wettelijk beschermd als monument, en hun onmiddellijke omgeving als stadsgezicht. Deze bedrijfsgebouwen stonden sedert het faillissement van het bedrijf hopeloos te verkommeren.

In maart 1986 ging men zonder enige vergunning - noch van Stedebouw (zodat het een overtreding van de wet van 1962 op de Stedebouw betrof) noch van Monumentenzorg (zodat het ook een overtreding van het dekreet van 1976 op het behoud van Monumenten, Stads- en Dorpsgezichten betrof) over tot sloping. De oude fabriek was toen eigendom van een Franse vennootschap 'Sobelta', die echter nooit 'thuis' gaf wanneer zij op de onwettelijkheid van het gebeuren gewezen werd. Gedurende geruime tijd deden de stedelijke diensten alsof hun neus bloedden. Een aantal organisaties - waaronder de VVIA - legden echter klacht neer, en de overtredingen werden door Monumentenzorg vastgesteld. Het parket volgde deze klachten en stelde vervolging in tegen schroothandelaar R. (die reeds met delen van de stoomketels weg was) en notaris N. (die handelde namens de Franse eigenaar).

De zaak kwam nu voor bij de Rechtbank van Gent. De verdediging voerde aan dat haar cliënten enkel 'werken uitvoer-

den uit het oog van veiligheid' en dat men niet kon bewijzen dat het ontmantelen van de stoomketels en delen van de machine werk van de betichten was. De rechter veroordeelde beide principieel tot een som van 60.000 frank waarvan viervijfden met uitstel. Op de voordering van de Vlaamse Overheid, die als burgerlijke partij het herstel in oorspronkelijke staat vorderde, ging de rechtbank echter niet in. Al met al een goedkope uitspraak. Wanneer geweten is dat wederrechtelijke vernieling van een beschermd erfgoed zó goedkoop is, zullen vele andere malefide eigenaars dezelfde technieken toepassen.

Intussen staat de stoommachine - of wat daarvan intussen nog rest - verder beschermd te vervallen, zonder dat iemand er een poot naar uitsteekt... tenzij dezelfde of andere schroothandelaars misschien. Arm Vlaanderen. Arm Gent.

GERAARDSBERGEN SAS

Op 4 september stelde volksvertegenwoordiger J. Caudron (VU) volgende parlementaire vraag aan Gemeenschapsminister Sauwens (VU): *"Aan de stuw op de Dender aan het sas van Geraardsbergen worden de schotbalken nog steeds op een neergelaten met de hand. Het wordt tijd dat dit middeleeuws systeem wordt vervangen door een elektrische takel. Kan de geachte Minister mij verzekeren dat nog vóór de winter 1990 deze elektrische takel kan worden geïnstalleerd?"*

Het antwoord luidde :

"De bestaande installatie voor het uitnemen en terugplaatsen van schotbalken ter

hoogte van de grote stuwopening op de Dender te Geraardsbergen is (...) inderdaad verouderd en dringend aan vernieuwing toe. Door mijn diensten wordt dan ook voorzien in de beschikbare ruimte een nieuwe metalen constructie op te richten, waaraan twee elektrische loopkatten worden bevestigd, zodat één persoon op een gemakkelijke wijze de schotbalken kan verhandelen. Omwille van het uitzicht zal de bestaande installatie worden behouden, zonder nog te moeten functioneren. Alles wordt in het werk gesteld opdat de werken nog vóór de winter 1990 zouden zijn beëindigd." Vlaamse Raad, Vragen en Antwoorden, 21, 12.10.1990; p. 1103]

Omdat 'aanpassen' en 'aanpassen' niet bij iedereen hetzelfde betekent, evenmin als het 'behoud van het uitzicht', en omdat het Geraardsbergse saskompleks een bijzondere industrieel-archeologische waarde bezit, namen wij zowel met volksvertegenwoordiger Caudron als met Gemeenschapsminister Sauwens contact op, terwijl wij ook een schrijven richtten aan Gemeenschapsminister Walt Niel en aan het Bestuur voor Monumenten en Landschappen. In onze brief van 2 november aan Gemeenschapsminister Walt Niel (waarvan de inhoud grotendeels overeenstemt met deze aan de andere bestemmingen) stelden wij o.m.: *"Alhoewel wij akkoord kunnen gaan dat de installaties in Geraardsbergen niet meer aangepast zijn aan een moderne uitbating, wensen wij er op te wijzen dat een aantal onderdelen ervan een uniek historisch belang bezitten. Wij verwijzen in dit verband naar de inventaris van het bouwkundig erfgoed ('Bouwen door de Eeuwen Heen in Vlaanderen', deel 5n1, pp. 338-339). Uit onze informatie blijkt dat deze installaties tot de oudste in ons land kunnen gerekend worden (...). Om onbegrijpelijke redenen werden zij tot op heden nog steeds niet beschermd.*

Wij verwijzen naar Uw lezing gehouden ter gelegenheid van de start van de groentoonstelling 'Industrieel Erfgoed in Vlaanderen' in het Markiesgebouw op 4 september j.l., waarin U terecht de verantwoordelijkheid van de Vlaamse Gemeenschap stelt voor het erfgoed dat zij in eigen beheer bezit.

Wij zijn ervan overtuigd - en verwijzen naar buitenlandse voorbeelden - dat mits enig overleg een vernieuwing van de installaties in Geraardsbergen mogelijk is, zonder de historische waarde van de site aan te tasten. Op termijn zou restauratie en valorisatie van dit unieke sluis- en saskompleks een belangrijke toeristische troef voor Geraardsbergen kunnen vormen.

Mogen wij beroep doen op Uw inzet voor het behoud en de bescherming van het oude sas te Geraardsbergen?"

Volksvertegenwoordiger Caudron

De cross-compound drievlinderstoommachine in het wat betere tijden

meldde ons slechts dat hij een kopie van ons schrijven overmaakte aan Gemeenschapsminister Sauwens (13 nov.), het Bestuur Monumenten en Landschappen schreef op dezelfde dag dat *'een beschermingsdossier terzake in behandeling is. Wij zullen niet nalaten, zodra een beslissing in dit dossier getroffen is, de nodige maatregelen te nemen ten einde dit waardevol patrimonium te beschermen'*. Op 27 november schreef Gemeenschapsminister Waltiel ons dat hij aan zijn bevoegde administratie opdracht gaf het dossier te onderzoeken, en Gemeenschapsminister Sauwens schreef op dezelfde dag: *"Het sas zelf blijft (...) onaangeroerd. Bij die aanpassingswerken worden alle bestaande elementen behouden. Enkel binnenin het gebouw wordt een electro-mechanische eenheid geïnstalleerd. Het uitzicht van de stuw en sluis blijft op die manier ongewijzigd"*.

Intussen meldde Gemeenschapsminister Waltiel ons op 21 december dat hij het saskompleks van Geraardsbergen op voorontwerplijst voor bescherming plaatste.

OUDENAARDE: Gevaertfabriek Een gemiste kans voor revalorisatie

Op het einde van de 19de eeuw hebben de textielfabrikanten Gevaert in belangrijke mate de ruimtelijke uitbreiding van Oudenaarde te oosten van de stationswijk bepaald. Rond 1894 kreeg Omer Gevaert de toestemming voor de bouw van een honderdtal arbeiderswoningen op het toen nog grotendeels braakliggende terrein tussen de stad en het station. De nieuwe wijk kwam klaar in 1897 en was voor zijn tijd een uitzonderlijke

LOKEREN: traktorenverzameling

In een door de voorbije voorjaarsstormen half onthoofd fabrieksgebouw, dat binnenkort afgebroken zal worden om plaats te ruimen voor een sociale woonwijk, staan een 120 landbouwtractoren te verkommeren. Deze 120 tractoren, waaronder een Belgische Spinnepkop, uit de periode 1920-1950 geven een mooi beeld van de evolutie in de Europese tractorenbouw. De eigenaar van deze vloot, Robert Roggeman uit Heusden (O-VI), probeert reeds een tiental jaar om zijn verzameling volledig te integreren in een Vlaams museum, evenwel zonder succes. Plannen om te Heusden zelf een museum op te starten werden door het gemeentebestuur afgelikt.

Vanuit de verschillende ons omringende landen is al de nodige interesse betoont om de verzameling over te nemen, waarbij het transportmuseum te Sensheim (Heidelberg - Duitsland) graag de hele verzameling bij zijn 150 tractoren zou voegen om aldus de grootste Europese landbouwtractorenverzameling te kunnen etaleren. Robert Roggeman blijft voorlopig vasthouden aan de idee om zijn verzameling hier te lande te kunnen integreren en heeft tot nu toe reeds talloze aanvragen tot verkoop afgehouden. Momenteel zoekt hij wanhopig een leegstaande hangar om de tractoren tegen het vernietigende winterweer te kunnen beschermen, liefst in Oost-Vlaanderen. Info bij WIADS (052/476253)

(HVR)

realisatie, waarbij de textielfabriek op het Tacambaioplein (thans verdwenen) als bindend element fungeerde.

De huidige fabrieksgebouwen aan de Jacop Lacopstraat dateren van 1909-1910 en werden gebouwd toen de firma "Gevaert Gebroeders" na de dood van Omer uiteenviel en de beide familietakken hun eigen weg gingen. Weinigen zijn zich nu nog bewust van het visueel, ruimtelijk en psychologisch verband tussen de Gevaertfabriek en de wijk. Door de jaren heen werden aan de meeste huizen soms verre gaande veranderingen aangebracht, waardoor de eenheid verloren ging. Met de recente reconversie van de spinnerij is de oorspronkelijke geest meer dan ooit zoek. De fabriek werkte tot in 1970. Daarna werden de gebouwen grotendeels leeggehaald en de grote stoommachinezaal

werd gesloopt. Sinds de jaren '80 wordt de weverij, met de typische zaagtanddaken, en het kleinere ketelhuis verhuurd aan het NCMV, een lokale vrije radio en een toneelgezelschap. In de ververij is een warenhuis gevestigd. Sinds enkele maanden heeft nu ook de spinnerij een nieuwe bestemming, maar de prijs die hiervoor betaald wordt, is hoog...

De sociaal-economische waarde van het complex daar gelaten, was de spinnerij alleen al op architecturaal vlak zeker de moeite waard. Bovendien leende het gebouw zich, door zijn aard en door zijn goede bouwtechnische staat, perfect tot hergebruik. Jarenlang was er sprake van om er de administratieve diensten van de stad in onder te brengen. Deze plannen werden nooit uitgevoerd en sinds vorig jaar wordt de benedenverdieping ingenomen door twee grote winkelketens. De veranderingen die met de reconversie gepaard gingen, getuigen helaas van het gebrek aan zorg, waarmee we met ons erfgoed omspringen. Eens te meer blijkt dat een patrimonium-vriendelijk beleid ontbreekt.

De werkzaamheden werden uitgevoerd zonder enig bouwhistorisch inzicht en het resultaat is desastreus. De opmerkelijke ijzeren raamkonstrukties werden grotendeels met betonblokken dichtgemaakt en achter golfplaten verborgen. Aan de achterzijde werd een prefab aangebouwd en het aanbrenge van een rondboog boven de toreningang getuigt van de onkunde en het onbegrip van de architect. Het gebouw lijkt onherroepelijk verloren, maar dit kan toch niet de bedoeling zijn van een campagne industrieel erfgoed.

(IVW)

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

ALVERINGEM: Brouwerij De Snoeck

Op 20 september j.l. betekende Gemeenschapsminister Waltniel het ontwerp van lijst houdende de bescherming van de brouwerij 'De Snoeck' als monument. Daarmee is het geplande levend brouwerijmuseum dat door de Werkgroep Industriële Archeologie van de Westhoek - met de volledige steun van de VVIA - gepland wordt, weer een stapje dichterbij.

BRUGGE: waterhuis

In nr. 18 van deze nieuwsbrief gaven we reeds een uitgebreid verslag van het project dat rond de waterpompomolen aan de Buiten Bouverievest uitgewerkt werd, en waarin zowel de Koning Boudewijnstichting als de VVIA, i.s.m. het Vrij Technisch Instituut te Brugge een belangrijke rol speelden.

Verrassend was echter te vernemen dat de gemeenteraad van Brugge op 26 juni j.l. (na beslissing van het Schepencollege van 15 juni) besliste dit 'waterhuis' te verkopen aan de hoogste bidder. De schattingsprijs bedraagt 3 miljoen, maar de koper mag het goed niet omvormen tot een tweede verblijf en mag er geen commerciële bestemming aan geven. De koop houdt de verplichting in om het gebouw binnen drie jaar bewoonbaar te maken. Ook wordt in de verkoopvoorwaarden opgelegd dat de technische

installatie (sluis, waterrad, aandrijving, en pomp) eigendom van de stad Brugge blijven en dat na verbouwing de pompinstallatie voor het publiek zichtbaar moet blijven zonder dat 'dit tot betaling van enig toegangsgeld gehouden is'.

Voor zover wij konden nagaan is het pand nog niet verkocht. Al met al vinden wij dit tot een twijfelachtige bedoeling, wanneer een stadsbestuur vrijwilligers, een school en de Koning Boudewijnstichting inschakelt om de zaak nadien te koop aan te bieden. Voor eventuele protesten richt men zich best tot het College van Burgemeester en Schepenen te 8000 Brugge.

KORTRIJK: Meubeltoonzaal in oude textielfabriek

In Kortrijk werd de stijlmeubelzaak Lerouge gevestigd in delen van de vroegere 'Filature et Tissage Emile Destoop' aan de Minister Liebaertlaan - waarin ook nog een aantal oude delen van de

stadswallen van Kortrijk zouden opgenomen zijn. De meubelgalerij neemt ongeveer één derde van de oude fabrieksgebouwen in beslag, en is gevestigd in wat waarschijnlijk vroeger de weverij en een deel van de spinnerij was (met konstrukties die waarschijnlijk vanaf het einde van vorige eeuw tot omstreeks de tweede wereldoorlog dateren). De oude machinekamer, het ketelhuis en de schouw werden jammer genoeg gesloopt, deels uit veiligheidsoverwegingen, deels om een open binnenruimte (tuin, koer) tot stand te brengen. In de conciërgerie en de bedrijfswoning wordt thans door een andere investeerder een exclusieve horeca-zaak ingericht. Een laatste gedeelte van de oude fabriek, in handen van nog een andere eigenaar staat er echter in een jammerlijke vervallen staat bij, waardoor - voorlopig althans - de kans verkeken wordt om een boeiende en beleefbare verkeersvrije doorgang tussen de drukke Gentpoort en de Leie te realiseren.

Door de meubelgalerij Lerouge werd, rekening houdend met de beschikbare

Gevelplan Meubelen Lerouge, Kortrijk

De vroegere fabrieksgebouwen van 'Filature et tissage Emile Destoop', vóór de renovatie.

investeringsmogelijkheden, optimaal gebruik gemaakt van de bestaande elementen. In de gerenoveerde ruimte werd de draagstructuur in vakwerkliggers volledig behouden, evenals de gietijzeren kolommen die zich in de oudste delen van het pand bevonden. Jammer genoeg konden de volledig verrotte houten zaagdaken - om financiële redenen - niet bewaard worden, en werden zij enkel aan de toegangspartij hersteld. Elders werd een plat dak aangebracht, waarbij er echter op gelet werd dat dit visueel zwevend boven de bestaande draagstructuur aangelegd werd om deze laatste tot zijn recht te laten komen.

Onder de bestaande bedrijfsvloer van fabrieksdallen werd een vroegere bedrijfsvloer uit blauwe gebeitelde schorren (Doornikse kalksteen) blootgelegd; deze werden met zorg gerecupereerd en herbruikt in de inkom.

'Meubelen Lerouge' bezit zelf ook een boeiende voorgeschiedenis, want in de jaren 1870 werd een Franse specialist in eikbewerking, Henricus Lerouge, naar de streek aangetrokken o.m. voor de bouw van de sluisdeuren in Ooigem. Omdat hij zag dat er in de streek een markt bestond voor gespecialiseerde ambachtsslui in houtbewerking, besloot hij zich in Ooigem te vestigen. Zijn kennis werd van vader op zoon doorgegeven, en in 1920 richtte Alfons Lerouge één van de eerste mechanische schrijnwerkerijen en meubelmakerijen van de buurt op. Hieruit ontstond in 1963 de meubelgalerij St.-Jozef in Ooigem onder impuls van Jozef en Suzanne Lerouge, de ouders van de huidige zaakvoerder. Omwille van de noodzakelijke uitbreiding en omdat de galerij niet wilde evolueren naar een 'baan-winkel' werd doelbewust voor de nieuwe vestigingsplaats en het hergebruik van deze herkenbare fabrieksruimte gekozen.

schouw gesloopt

De opvallende aan de top uitragende schouw van de laatste Westvlaamse natvlasspinnerij werd vlak vóór de Kerstvakantie gesloopt. Daarmee verdween één van de typische 'landmarks' bij het buitenrijden van Kortrijk langs de Gentse steenweg.

De 'Linière de Courtrai' zelf werd in 1864 opgericht langs het kanaal Kortrijk-Bossuit, onder de naam 'Devos & Cie', en naderhand overgenomen door Albert Goethals. In 1882 werd de firma omgevormd tot n.v. 'Linière de Courtrai'. In 1890 kwam de algemene leiding in handen van Adolf Duvivier, van Engelse nationaliteit, die in Vlaanderen opereerde als vlas-aankoper voor Noord-Terse bedrijven; deze gaf de 'Linière' grote uitbreidingen.

IZEGEM: slopers slaan ijverig toe

Izegem lijkt de laatste maanden één groot werkterrein voor slopers. Nadat de laatste resten van de borstelfabriek 'De Zwaan' (opgericht door Gheysens-Linglez, 1896; dit bedrijf was eigendom van de stad en kwam terdege voor renovatie in aanmerking) gesloopt werd, verdween ook de oude cichoreifabriek 'Vandekerkhove-Laleman' in de Kruisstraat. Deze laatste ontstond in 1884-85 uit de verbouwing van een vroegere borstelmakerij, maar in de daaropvolgende jaren fungeerde op deze site ook nog een stoom- houtzagerij.

In beide gevallen moesten de gebouwen plaats ruimen voor een steriele parking. Het Izegemse stadswefsel wordt meer en meer gekenmerkt door een aaneenschakeling van dergelijke gaten!

brouwerij Rosseel

De site van de voormalige brouwerij-mouterij Rosseel (Menenstraat) ging lerug op een kleine ambachtelijke brouwerij van P. Willemyns, die vóór 1822- en waarschijnlijk einde 18de eeuw - opgericht werd. De voornaamste elementen van deze ontstaansgeschiedenis waren uiteraard verdwenen door latere verbouwingen en aanpassingen, met uitzondering van het typische brouwershuis, dat ontegensprekelijk een 18de eeuwse kern bezit.

In 1837 werd de brouwerij Willemyns geërfd door Pieter Rosseel, en sedertdien bleef ze gedurende meer dan anderhalve eeuw in handen van deze familie. In 1845 haalde ze een productie

van 380 hl., in 1865 was deze reeds opgedreven tot 1415 hl. De brouwerij Rosseel, alhoewel opererend op kleinere schaal, was tijdens de 19de eeuw de enige vermeldenswaardige concurrent van de brouwerij Carpentier (Gentstraat, met eveneens een zéér belangrijk historisch gebouwenpatrimonium). In 1868-69 onderging de brouwerij een eerste belangrijke verbouwingsperiode, waarbij de produktie tot 2184 hl. opgedreven werd. Uitbreidingen gebeurden ook in 1878.

Op 24 juli 1879 werd de brouwerij overgedragen aan Gustaaf en Jules Rosseel, die de eigendom en uitbating in 1882 in een vennootschap onderbrachten. Deze vennootschap bouwde in 1884 een nieuwe mouteest (die bij de sloping nog bestond) om de moutproduktie in overeenstemming te brengen met de toegenomen bierproduktie. In 1885 werd de brouwerij eveneens vergroot.

Het goed werd in 1906 verdeeld, nadat de vennootschap in 1904 opgeheven werd. De brouwerij kwam aldus in handen van Gustaaf Rosseel-Van Canneyt, die onmiddellijk een belangrijke uitbreiding en verbouwing van start liet gaan (1906-1909). Het is in deze periode dat de laatste vorm van de brouwerij tot stand kwam. De oude ambachtelijke brouwerij - gelegen achter het woonhuis - verdween grotendeels, en een nieuwe brouwzaal werd opgericht in het verlengde van de bestaande mouterij. De mouterij werd vermoedelijk verbouwd en volledig in het nieuwe kompleks geïntegreerd. Mogelijk werden ook onderdelen van de oude brouwerij herbruikt, maar omdat er geen grondig onderzoek gebeurde kon zulks niet uitgemaakt worden.

Uit een beschrijving van 1909 blijkt dat

het kompleks, met uitzondering van de shed-structuur langs de Meense Straat (een latere constructie voor een kleine weverij) sedertdien nagenoeg geen wijziging meer onderging. De kern van het woonhuis zelf bezat nog voldoende sporen om te getuigen van de ontstaansgeschiedenis van het geheel. Met uitzondering van de koperen brouwketels (die trouwens reeds een eerste maal tijdens de eerste wereldoorlog uitgebroken werden), bleef in de brouwzaal nog een prachtige intakte brouwketen aanwezig (in tegenstelling met de inventaris van P. Viaene, die vermeldt dat het kompleks leeg was! - het is steeds aangewezen om een site die je beschrijft ook binnen te gaan ...), samen met een gedeelte van de graanbehandeling van de mouterij.

In een nota, gericht aan de schepen van Cultuur van Izegem (11 juni 1989, waarop wij nooit antwoord kregen) wees de VVIA op de waarde van het kompleks. De voormalige brouwerij Rosseel vormde, gelegen binnen de oude kern van Izegem, in de onmiddellijke omgeving van een traditioneel historisch stratenpatroon met een boeiend bebouwd patrimonium, een gemakkelijk en zinvol te renoveren geheel. In deze nota formuleerden wij eveneens een aantal mogelijkheden en een kader voor een dergelijke aanpak. Wij kunnen slechts besluiten dat ter stede noch belangstelling nog wil bestond om hierop in te gaan.

Op dat ogenblik bestond van enkele zijden belangstelling om een conservatieproject op te zetten, maar door gebrek van respons vanwege de stedelijke overheid kwam dit er nooit. Izegem is weer een geloopt terrein rijker.

VEURNE:

succesvol Bakkerijmuseum

Dat brood in de geschiedenis van de mensheid één van de belangrijkste producten is, kan niet ontkend worden. En dat de bakkersstiel de laatste twee eeuwen een echte revolutie doormaakte evenmin.

Aan de zuidelijke rand van het historische stadje Veurne vindt men een statige polderhoeve, die zijn wortels heeft in de veertiende eeuw: de Zuidgasthuishoeve.

In 1985 vond de unieke kollektie van Walter Plaetinck een onderkomen in dit sfeervol kader.

Wat kunt U in het museum zien? Alles

... wat te maken heeft met de bakkerij: een verzameling werkstukken uit alle takken van de bakkersstiel, kunstwerken in marsepein en chokolade, een levensechte rekonstruktie van een bakkerijtje en een winkeltje anno 1900, enz... Een aparte tentoonstelling toont de broden van de wereld, vroeger en nu.

Na het bezoek kan men gezellig verpozen in de cafetaria en de museum-specialiteit "De Slaapmuts" proeven. Voor scholen bestaat een edukatief project met didaktische bundel.

Het museum is heel het jaar open. Voor inlichtingen en gratis documentatie telefoneren onze leden: 058/313897.

De VVIA zal trouwens één van volgende maanden een exclusief avondbezoek aan het museum organiseren.

Oud bakkerijtje anno 1909

ZOEKERTJES

Regionale korrespondenten

Deze nieuwsbrief kan maar fungeren in de mate dat wij van regionale korrespondenten tijdig het nieuws uit hun regio ontvangen. Zend ons Uw korte bijdragen (een twintigtal regels, liefst vergezeld van een foto) over plaatselijke initiatieven, tentoonstellingen, beschermingsaanvragen en beschermingen, slopingen, vieringen en eeuwfeesten van bedrijven, enz...

Bijdragen voor het maartnummer ontvangen wij graag uiterlijk op 15 februari e.k.

Fiskale geschiedenis

Sinds begin vorig akademiejaar werd aan de Economische Hogeschool St.-Aloysius te Brussel het 'Centrum voor Fiskale Geschiedenis' opgericht. Dit centrum zet zich thans in voor de uithouw van een gegevensbank

waarin alle mogelijke referenties naar beeldmateriaal in verband met de geschiedenis van de belastingen in België opgenomen worden. Daarnaast wordt ook een bibliografie samengesteld van alle studies en bijdragen over dit thema.

Het opgespoorde materiaal is van zeer uiteenlopende aard:

- in de eerste plaats kan het betrekking hebben op de belastingen zelf: zo worden bv. fiskale zegels, fiskale platen op voertuigen, plakkaats met oude wetteksten, enz... opgenomen;

- ander ikonografisch materiaal verwijst naar de overheidsadministratie: bv. standbeelden, portretten, uniformen, gebouwen (bv. tolhuisjes en tolbarelen), administratieve documenten, instrumenten, enz...

- en tenslotte worden ook documenten rond de belastingplichtige zelf opgespoord, o.m. over belastingontwijking en -ontduiking, smokkel, belastingrellen, verkiezingsaffiches en pamfletten, kartoons, karikaturen, handboeken, enz...

Personen, instellingen en organisaties die op één van deze terreinen informatie, documenten of voorwerpen bezitten, kun-

nen met onze groeten contact opnemen met het Centrum voor Fiskale Geschiedenis, Prof. Paul Janssens, tel 02/2101356 of 02/2101336.

Belgische compagnie in Zweden

Via de 'Academie voor Mineralogie' ontvangen wij een vraag om informatie van een aantal Zweedse collega's, gespecialiseerd in de 17de en 18de eeuwse economische geschiedenis. Deze zijn nl. op zoek naar gegevens over een Antwerpse 'company' die in 1863 gedurende één jaar een kopermijn uitbaatte tussen Kiruna en Narvik: de firma 'A. Van Langenhove & Cie' investeerde ongeveer 71.000 Riksdaler in de Sjangelmijn en verdween nadien spoorloos. Mocht iemand gegevens bezitten over deze maatschappij, dan zouden wij deze graag ontvangen. Zend de informatie aan de VVIA. Wij zullen eventuele resultaten in een volgend nummer van deze nieuwsbrief publiceren en de gegevens aan onze Zweedse collega's doorzenden.

BUITENLAND

Groot-Brittannië

Vuurtoren van Dover op monumentenlijst

'South Foreland Lighthouse' de opvallende vuurtoren die zich even ten oosten van Dover op een vooruitgeschoven klip bevindt, werd onlangs onder de hoede van de National Trust gesteld. De vuurtoren dateert van 1843 en was tot 1988 in dienst. Als opvallende bijzonderheid dient vermeld dat Marconi hem als testbaken aanwendde voor zijn eerste radioverbinding met een 10 mijl verder gelegen lichtschip. De vuurtoren zal voortaan tijdens de weekends opengesteld worden voor bezoekers.

Kew Bridge Steam Museum

Kew Bridge Steam Museum is een voormalige pompinstallatie van de gewezen Grand Junction Water Works Company. Het herbergt een uitzonderlijke collectie stoomtuigen, waarvan de meeste tot de uitrusting van dit pompstation behoorden. Vooral de Cornish beam-engines zijn wereldwijd vermaard. Ieder week-end zie je ze majestueus op en neer gaan, wanneer ze door de Kew Bridge Engines Trust onder stoom worden gezet.

In een van de voorsteden van Londen op de noordelijke oever van de Thames ligt Kew Bridge Pumping Station. Met zijn hoge waterdruktoren ziet het er uit als een kathedraal. Reeds in 1942 realiseerde de Metropolitan Water Board zich dat deze unieke site moest bewaard blijven en omgevormd worden tot een museum. Naast de pompinstallaties die werden aangedreven door grote balansstoommachines, werd in de bijgebouwen een collectie van verschillende stoomtuigen uitgebouwd. Momenteel kunnen zes machines onder stoom gezet worden. Naast de stoomcollectie herbergt het museum ook nog een 19de eeuwse smidse. Verder is er ook een ruimte voorzien om een tentoonstelling te maken rond de Londense watervoorziening. Er zijn eveneens plannen om elektrische pompinstallaties aan het publiek te tonen. Verder komt er ook een ruimte voor dieseltuigen en tenslotte wil men in een open ruimte tussen de twee

machinekamers een waterrad installeren.

Voorlopig ligt de activiteit van het museum vooral in het in werking stellen van een aantal stoommachines. Verder is de Trust druk bezig om de rest van hun oude machines te restaureren, en het is dat bedoeling dat ze in de toekomst allen onder stoom kunnen.

De oudste machine dateert van 1820 en is een Boulton & Watt 'West Cornish'. Deze machine werd te Birmingham gebouwd het jaar na het overlijden van Watt. Oorspronkelijk stond ze in Chelsea, maar in 1839-1840 werd ze naar Kew Bridge overgebracht. In 1975 werd deze machine als eerste weer onder stoom gebracht bij de opening van het museum. In 1976 volgde de 90-inch machine. Het rustige op en neer gaan van deze enorme balansmachine getuigt van het vakmanschap van de machinebouwers uit de 19de eeuw. De grootste machine van de collectie staat in een belendend lokaal. Het is een balansmachine met een cilinderdoormeter van 100 inch. Het is goed te beseffen dat slechts zes machines van deze omvang werden gebouwd.

Een geval apart vormt de Bull-engine. Het gaat hier om een reusachtige stoompomp, genoemd naar zijn uitvinder, waarvan de zuigerstang rechtstreeks de onderliggende pomp aandreef.

Het museum kan je bereiken op het volgend adres: Kew Bridge Engines Trust, Green Dragon Lane, Brentford, Middlesex TW8 0EF. tel.01-568 4757

Spanje

Patrimonium van de mensheid

Door onze collega's van de 'Asociación Española del Patrimonio Industrial' werden vijf industriële sites bij UNESCO voorgedragen voor erkenning als 'Erfgoed van de Mensheid'. Het betreft de Suikerfabriek Motril in Granada (waarin niet minder dan negen stoommachines en een volledige produktieinstallatie voor rietsuiker bewaard bleven), de glasfabriek van San Ildefonso de La Granja in Segovia (opgericht door Filips XVIII in de 18de eeuw en één van de oudste fabrieksgebouwen van Europa, thans herbruikt), de zweefbrug 'Puente Colgante de Portugalete' in Bilbao, de textielabriek Aimerit y Amat in Terrasa (dit wordt het centrale punt voor het 'Museu de la Ciència y de la Tècnica' van Catalonië) en de reeds overbekende Colonia Güel.

Terrasa: textielabriek Aimerit y Amat

TENTOONSTELLING

De Electro-hoeve

Een greep uit de geschiedenis van de elektrificatie van de landbouw.

In Energieia, museum voor het industrieel erfgoed van Electrabel te Langerbrugge opende de heer Balthazar, gouverneur van Oost-Vlaanderen op 5 december 89 de expo "de Electro-hoeve".

Deze expo behandelt de geschiedenis van de elektrificatie van de landbouw.

Nadat in West- en Oost-vlaanderen onder meer de "Centrales Electriques des Flandres" geslaagde pogingen ondernam om zowel de openbare als de particuliere verlichting te elektrificeren, en nadat kleinere en grotere bedrijven

hun stoommachines ruilden voor elektromotoren, trachtten de elektriciteitsondernemingen een nieuw marktterrein veroveren: dat van de landbouw. Hier lag immers een haast onuitputtelijke markt inzake drijfkracht. Vanaf de jaren twintig begonnen de elektriciteitsondernemingen met intensieve promotiekampagnes, om elektriciteit op en om de hoeve in te voeren. De overheid steunde deze acties, omdat zij de maatschappelijke en economische vooruitgang van de landbouwbevolking mee beoogden. Toch kwam elektriciteit in het landbouwbedrijf voor de jaren veertig niet ocht van de grond. Was elektriciteit te duur? Lagen de boerderijen te ver af van de elektrische netten, was de elektrische drijfkracht, waarbij lange voedingskabels waren vereist, onpraktisch op de landerijen? Of was een zeker scepticisme van de landbouwers verantwoordelijk voor de trage opmars?

Op deze vragen pogen de tentoonstel-

ling "De Electro-hoeve" en de bijhorende brochure, een antwoord te geven. De expo kan tot 31 maart bezocht worden.

Intussen kreeg de tentoonstelling "Van Gaslamp tot Gloeilicht", die reeds einde 1987 in Energieia was opgesteld, daar nu een enigszins permanente opstelling. Het gaat hier om de vrij unieke verzameling van verlichtingstoestellen, die door Antoon Devogelaere werden samengebracht. Sommige van deze authentieke lampen kunnen zelfs in werking worden gesteld. Daarbij wordt de tentoonstelling opgeluisterd door reclameprenten die de "economische geest" van vroegere dagen oproept.

Beide tentoonstellingen kunnen in groep en onder begeleiding worden bezocht. Het volstaat om vooraf een aanvraag te richten aan Electrabel, Dienst Administratie en Bedrijfsbezoeken, Mechelsesteenweg 271, 2018 Antwerpen, tel. 03/2800345.

VERSCHENEN

L. DENEWET (e.a.): De bouw, techniek en werking van Vlaamse oliemolens, speciaal thema-nummer van 'Molenecho's', XVIII, 3-4, juli-sept. 1990, 500 fr.

In het tijdschrift 'Molenecho's' werd al vaker aandacht besteed aan andere functies van water- en windmolens buiten het malen van graan. Er werden vroeger reeds thema-nummers gewijd aan de Vlaamse poldermolens (1984) en volmolens (1987). Thans werd de tweede belangrijke molenfunctie, het oliemalen, benaderd - voornamelijk op de overgang tussen de het Ancien Régime en de industriële tijd. Deze bijdrage geeft derhalve een boeiend inzicht in de stand van een techniek vlak vóór het tijdperk van de grote verandering, maar jammer genoeg wordt er o.i. wat te weinig ingegaan op de veranderende functies en technieken die vooral tijdens de laatste decennia van vorige eeuw een noodzaak werden, en de groei van oliemolens tot olieslagerij (zoals bv. in het Zuiden van West-Vlaanderen een typisch verschijnsel was).

Dit thema-nummer van Molenecho's is echter een belangrijke bijdrage tot het onderzoek.

In Frankrijk kwamen de eerste wateroliermolens voor in de 11de eeuw. De eerste vermeldingen van windoliermolens verschenen pas in de 14de eeuw (St.-Martens-Latem, 1360) en ze worden als een Vlaamse uitvinding beschouwd. De bloeitijd van de Vlaamse oliemolens lag in de 16de en in de 18de eeuw. De vele 18de eeuwse oktroi-aanvragen voor de bouw van oliemolens wijzen op de grote teelt van oliehoudende zaden zoals koolzaad, raapzaad en lijnzaad (en hier had men even bij het recente onderzoek inzake de Vlaamse landbouwgeschiedenis te raden kunnen gaan, om interessante invalshoeken te combineren). Olie had men nodig in de keuken, als smeermiddel, om verf te maken, voor de verlichting, in de wolnijverheid. Op al die vlakken zou de concurrentie door andere produkten in de 19de eeuw (o.m. petroleum) en de schaalvergroting van moderne oliefabrieken het einde van de traditionele oliemolens inluiden.

In Vlaanderen bestaan nu nog slechts zes volledig ingerichte oliemolens, nl. 1 rosmolen (Lille, prov. Antwerpen), 2 watermolens (Balen en Bokrijk) en 3 windmolens (Arendonk, Deertlijk en Gistel).

In deze studie worden enkele belangrijke bronnen voor de techniek van de Vlaamse oliemolens integraal uitgegeven. L. DENEWET en L. GOEMINNE bestuderen een zeer gedetailleerde verhandeling (met 7 unieke plannen) uit 1778, over de bouw en werking van oliemolens in de Oostenrijkse Nederlanden. C.E. VAN DER HORST publiceert een prachtig 18de eeuwse plan van een Frans-Vlaamse oliemolen op torenkot. Daarnaast geeft L. DENEWET de geschiedenis van de Hoge Seinemolen uit Beverend-Id-Id-Id (oliermolen uit 1790 in 1970 naar Brugge overgebracht) en bespreekt J. DE KRAMER de plannen voor de (nog uit te voeren) herinrichting als oliemolen.

Naast de wetenschappelijke bedoeling en de documentaire waarde, wil deze studie echter ook een pleidooi aanbrengen om de 'Nieuwe Papegaai' in Brugge opnieuw als stampkottmolen in te richten.

Dit thema-nummer kan besteld worden bij de vzw Molenzorg, Bruggestraat 74 te 8830 Hoogfede.

(AL)

E. MATTHEUS & W. VAN CALSTER, Hagelandse seizoenarbeid, Rillaar, 1988.

De Hagelandse seizoenarbeid vond haar oorsprong in de grote misoogsten en de algemene verarming van het platteland rond het midden van de 19de eeuw. Om in het dagelijkse levensonderhoud te kunnen voorzien, trokken vaak hele Vlaamse gezinnen naar het welvarende Wallonië om er op de grote herenhoeven en aan de veldovens seizoenarbeid te verrichten. Door de toenemende mechanisatie van de landbouw na 1900, trof men de Hagelander ook aan in de steenkoolmijnen en in de havens, zij het in mindere mate. De laatste seizoenarbeid verdween in de jaren '60.

Tot op heden is er weinig onderzoek rond het fenomeen van de seizoenarbeid gebeurd. Naar aanleiding van de inhuulding van het beeld van de seizoenarbeider te Rillaar in 1988 hebben E. Mattheus en W. Van Calster gepoogd de geschiedenis van de Hagelandse seizoenwerkers te boek te stellen.

In 11 hoofdstukken worden de verschillende vormen van seizoenwerk beschreven. Achtereenvolgens komen aan bod: de bietnaker, de suikerfabriek, de graanoogst, de dorstmolen, de vlasoogst, de hoeveknacht, de steenovens, de groentenaker, de Antwerpse haven en de koolmijn. De laatste hoofdstukken zijn respectievelijk gewijd aan de Heide-maatschappij, die in de jaren '20 seizoenarbeiders bij de heideontginningen in Limburg en de Kempen betrof en aan de vakbeweging. In de algemene historische overzichten blijven de auteurs vrij oppervlakkig, maar ook in de eigenlijke uitwerking zijn ze weinig kritisch te werk gegaan. Door het anekdotisch karakter van het boek, worden wel heel veel aspecten van de loon-, leef- en werkomstandigheden aangeraakt, maar ontbreekt een heldere synthese en dat is jammer.

"Hagelandse seizoenarbeid" is een zeer vulgair en vlot leesbaar boek met zeer verzorgde illustraties. Omwille van het tendentieuze karakter verliest het evenwel heel wat aan wetenschappelijk waarde.

(IVW)

D. UKENA & H.J. RÖVER (uitg.), Die Ravensberger Spinnerei, Von der Fabrik zur Volkshochschule - zur Nutzung eines Industriedenkmals in Bielefeld, Westfälisches Industriemuseum, Schriften Band 8, 1989, 119 blz. + ill.

In dit boek met verschillende auteurs wordt verteld hoe de Ravensberger Spinnerei te Bielefeld door een hergebruik van sloping gered werd. In dit Vlaanderen met zijn afbraakmentaliteit kan het boek een soort 'handleiding' zijn hoe anders kan. Deze spinnerij was in 1854 de eerste echte fabriek van de stad en leidde zo de industrialisering in van Bielefeld. Toen het bedrijf echter in 1968 werd stilgelegd kenden de gebouwen het lot van elke leegstand. Ze verkommerden en moesten verdwijnen voor een groot kruispunt dat zou aangelegd worden. In 1977 echter werden de plannen tot sloping ingetrokken nadat er door de inwoners van de stad beel wat acties waren gevoerd en besliste het stadsbestuur dat de spinnerij zou omgebouwd worden tot een polyvalent trefcentrum.

In een eerste artikel krijgen we de geschiedenis van het bedrijf en daarna volgen een reeks artikels over de bouwgeschiedenis in de textielindustrie, over de architectuur van de spinnerij zelf en haar hergebruik tot volkshogeschool. Er zit ook een artikel bij over de verschillende acties die gevoerd werden om het gebouw te behouden.

Het boek bevat heel wat ideeën voor mensen die met behoud en hergebruik van industriële ruimten bezig zijn. Het toont de mogelijkheid om van een 'afgeschreven' gebouw een nieuw hart voor de stad te maken. Waar hebben we dat nog gehoord?

(LW)

O. TRIFIN & J. RIVIERE, Du lait ... au beurre ou un siècle d'histoire au pays des collines, Evolution des techniques, dl.II, Musée de l'agriculture traditionnelle et de l'artisanat de nos campagnes, La Hamaide, 1989, 298 blz. + ill.

Met dit boek poogt de werkgroep rond het Musée vivant van La Hamaide een inventaris te maken van de technieken die in de zuivelproductie werden gebruikt. Het boek werd daarbij opgesplitst in twee delen: het eerste beschrijft de traditionele technieken en het tweede de industrialisatie en de opkomst van de zuivelindustrie.

Er wordt op een zeer minutieuze wijze een overzicht gegeven van de verschillende technieken die zowel in de traditionele als in de industriële bedrijven gebruikt werden, waarbij heel wat illustratiemateriaal wordt gebruikt. Je kan het als een echt naslagwerk gaan gebruiken, want ook al gaat het over 'la pays des collines', toch kan je heel wat van deze technieken naar andere streken overplaatsen.

Spijtig heeft deze low-budget-uitgave sterk te leiden van een slechte lay-out. Dji geeft het boek een onaantrekkelijk uitzicht. Toch blijft het een aanrader voor wie zich voor zuivelverwerking interesseert.

(LW)

J. VERBRUGGE, Tielst, Textielstad (Deel 2: twintigste eeuw), -De Roede van Tielst, 1989, blz. 42-160.

Reeds in 1987 verscheen het eerste deel van dit artikel dat de Tielstse textielindustrie in de 19de eeuw behandelde.

Met deze twee artikels maakte de auteur een inventaris van de textielnijverheid in Tielst. Hij behandelt in alfabetische volgorde de verschillende bedrijven die in Tielst bestonden of nog bestaan. Daarbij geeft hij telkens een korte geschiedenis van het bedrijf met de evolutie op technisch en financieel vlak. Verder spreekt hij ook over het komen en gaan van eigenaars en/of medeëigenaars in de verschillende bedrijven en probeert hij het eventuele verdwijnen van sommige bedrijven te verklaren.

Dit soort inventarisatie wordt nog heel dikwijls door heel wat historici met minachting bekeken. We menen echter dat dit voorbeeld navolging verdient en we hopen dat andere historische kringen hetzelfde gaan doen voor hun werkgobied.

(LW)

CAMPAGNE INDUSTRIEEL ERFGOED VLAANDEREN

De Campagne Industrieel Erfgoed Vlaanderen slaagt er in om heel wat beweging rond het industrieel en technisch erfgoed in gang te steken.

De wijze waarop de pers op het initiatief inspeelt is op zijn minst voorbeeldig te noemen. Er zijn niet alleen de talloze - vaak paginavullende - bijdragen in de Vlaamse kranten, maar een aantal media speelden ook uitgebreider in op het thema. Tijdens de zomermaanden bracht zelfs 'De Rode Vaan' wekelijks een bijdrage over industriële archeologie, in de regionale edities 'Dender' en 'Waasland' van het Nieuwsblad loopt (nog steeds) een reeks over het industrieel erfgoed van die streken, en sedert het begin van dit jaar publiceert het gespecialiseerd tijdschrift 'Vraag en Aanbod' maandelijks een bijdrage over industriële archeologie.

Tijdens de rustige wintermaanden nam de activiteit wat af. Een periode die uitstekend geschikt is om het gebeuren wat te laten bezinken en de verdere werking te overdenken. De reeds aangekondigde activiteiten vindt U in de kalender achterin deze nieuwsbrief. Ook U kunt in Uw regio nog initiatieven (helpen) opstarten! De tentoonstelling 'Industrieel Erfgoed in Vlaanderen' toert intussen rond. Wanneer U haar in Uw gemeente wil opstellen moet U ons dringend contacteren: tot einde mei is alles volzet, en er zijn reeds een aantal boekingen voor het najaar!

De afsluiting van de Campagne vindt plaats ter gelegenheid van Flanders' Technology International. Zo zal op 24 april de Internationale Monumentenstudiedag in het teken van het industrieel erfgoed staan, en op 27 april wordt een studiedag gehouden om na te gaan waar we in Vlaanderen staan inzake het onderzoek naar de wortels van Flanders' Technology. Het zijn alvast twee data die je zeker in je agenda moet vrijhouden!

Wanneer U op één of andere wijze aan deze Campagne wil deelnemen, contacteer ons dan zo spoedig mogelijk: 056/359102 (antwoordapparaat bij afwezigheid)

U KUNT DE CAMPAGNE OOK FINANCIEEL STEUNEN

Giften van 1000 frank en meer zijn welkom op postrekening 000-0000004-04 van de Koning Boudewijnstichting met vermelding 'Campagne Industrieel Erfgoed'. De milde schenkers ontvangen een fiscaal attest voor deze schenking. Bij storting van 2500 frank of meer ontvangen zij eveneens een gratis exemplaar van de gelegenheidsbrochure 'Handen Tekort. Pleiten voor Vlaanderens industrieel erfgoed'

KALENDER

28 februari:

MECHELEN:

Ontvangst (18 - 21 u.) van de lezers van Vraag & Aanbod en de leden van de VVIA in het torenuurwerkmuseum 'Michiels' in Mechelen. Info: 056/359102 - vooraf aanmelden: 02/7191554

9 maart:

GENT en WEST-VLAANDEREN:

Industrieel-archeologische uitstap per bus naar de 'Vlasvallei', georganiseerd door het Instituut voor Conservatie en Restauratie vzw. Vertrek om 9 u. aan het St.-Pietersstation. Info: 091/254290

11 maart:

HEUSDEN-ZOLDER:

Informatie- en discussieavond over het hergebruik van industriële gebouwen voor nieuwe bestemmingen: 20 u., Cultureel Centrum. Georganiseerd door de VVIA i.s.m. vzw 'Het Vervolg' en m.m.v. vzw TSAP. Info: 011/536343 en 056/359102

21 maart:

OUDENAARDE:

Om 20 u. in het Liedtskasteel, Parkstraat 2: informatieavond/ lezing over Industriële Archeologie. Info: 055/300706 (Élie Verhaeghe - tijdens bureeluren)

22 maart:

ANTWERPEN:

Studiedag 'Monumenten: sentimenten van het post-industriële tijdperk'. Info: Koning Boudewijnstichting, 02/511.18.40 - Fax: 02/511.52.21.

24 maart:

OUDENAARDE:

Industrieel-archeologische stadswandeling. Vertrek om 15 u. aan het station. Info: 056/359102

11 april:

HARELBEKE:

Ontvangst (18 - 21 u.) van de lezers van Vraag & Aanbod en de leden van de VVIA bij Vyncke Warmtetechniek: stoomketels en stoommachines. Info: 056/359102 - vooraf aanmelden: 02/7191554

14 april:

KORTRIJK:

Industrieel-archeologische stadswandeling. Vertrek om 15 u. aan het station. Info: 056/359102

19 en 20 april:

GENT en FOURMIES:

Cursus over 'Ecomuseologie' georganiseerd door het Instituut voor Conservatie en restauratie vzw. De eerste dag wordt in Gent gedocerd, de tweede dag rijden de deelnemers per bus naar Fourmies-Trefon (N.-Frankrijk) om er de praktijk te bekijken.

Info: 091/254290

24 april:

GENT:

INTERNATIONALE MONUMENTENSTUDIEDAG van ICOMOS-Vlaanderen (International Council on Monuments and Sites) in het kader van het industrieel erfgoed: 'Industrieel Erfgoed; gebruik, misbruik'.

Info: 056/359102

27 april:

GENT:

Afsluitende studiedag van de 'Campagne Industrieel Erfgoed Vlaanderen', gewijd aan het industrieel verleden van Vlaanderen:

'De Wortels van Flanders' Technologie: Zorgen voor Morgen'

Info: 056/359102

28 april:

KORTRIJK:

Industrieel-archeologische stadswandeling. Vertrek om 15 u. aan het station. Info: 056/359102

5 mei:

RONSE:

Industrieel-archeologische stadswandeling. Vertrek om 15 u. aan het station. Info: 056/359102

12 mei:

IZEGEM:

Industrieel-archeologische stadswandeling. Vertrek om 15 u. aan het station. Info: 056/359102

15 mei:

HASSELT:

Studiedag 'Industriële archeologie in het onderwijs' georganiseerd door VVIA, Vereniging Vlaamse Leerkrachten en Nationaal Jenevermuseum. Info: 056/359102

TENTOON- STELLINGEN

Tot 28 februari 1991 in het Energieën-Museum in Langerbrugge: 'De Elektrohoeve. Geschiedenis van de elektrificatie van de landbouw'. Gratis brochure. Info: 03/2800578 of 03/2800345

Van 21 tot 28 april 1991 organiseert de heemkundige kring 'Herzog Hendrik I' te Vilvoorde een tentoonstelling over 'Waterwegen in Vilvoorde'. Ze gaat door in Galerij 'De Met', Cultureel Centrum, Bergstraat 1 te Vilvoorde. Meer hierover in het volgend nummer.